

OBLIGATORY RELATIONS IN HIGHER EDUCATION WITH A SPECIAL REFERENCE TO THE OBLIGATION OF PAYING THE TUITION FEE

OBVEZNOPRAVNI ODNOSI U VISOKOM OBRAZOVANJU S POSEBNIM OSVRTOM NA OBVEZU PLAĆANJA ŠKOLARINE

MLADENOVIC, Jasmina

Abstract: *Obligatory relations in higher education are viewed in this paper together with some obligation law institutes in the example of the obligation of paying the tuition fee. In the introductory it explains the way the higher education institutions in the Republic of Croatia are found and the principles on which they act. It further continues viewing education contract and treatment in cases of failure to comply on the part that refers to the duty of paying the tuition fee.*

Key words: *higher education, obligatory relations, tuition fee*

Sažetak: *U radu se razmatraju obveznopravni odnosi u visokom obrazovanju te pojedini instituti obveznog prava na primjeru obveze plaćanja školarine. U uvodu se objašnjava način osnivanja i načela djelovanja visokih učilišta u Republici Hrvatskoj. U nastavku se razmatra ugovor o školovanju te postupanje zbog nepoštivanja istog u dijelu koji se odnosi na dužnost plaćanje školarine.*

Ključne riječi: *visoko obrazovanje, obvezni odnosi, školarina*

Author's data: Jasmina, Mladenović, dipl.iur., pred., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, jmladenovic@vup.hr

1. Uvod

Javne ustanove visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj osnivaju se zakonom (sveučilište) ili uredbom Vlade Republike Hrvatske (veleučilište i visoka škola), a njihovo se djelovanje regulira Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

„Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom, a veleučilište i visoka škola se osnivaju radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja stručnih studija te mogu obavljati stručnu, znanstvenu i umjetničku djelatnost u skladu sa zakonom i svojim statutom“ [1].

Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj svoje djelatnosti obavljaju prema načelima akademskih sloboda, akademske samouprave i autonomije sveučilišta, otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici, europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja, poštivanju i afirmaciji ljudskih prava, konceptu cjeloživotnog obrazovanja, povezanosti s predtercijarnim obrazovanjem te interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice.

Kako bi svoju djelatnost uspješno obavljale, ustanove visokog obrazovanja nužno stupaju u niz obveznih odnosa, kako sa studentima, tako i sa drugim fizičkim i pravnim osobama. Iako je svaki od tih obveznopравnih odnosa važan u svom segmentu djelovanja, onaj ključan je, ipak, odnos sa studentima kao najvažnijim vjerovnikom u sustavu visokog obrazovanja.

2. Obvezni odnosi u sustavu visokog obrazovanja

„Pravne osobe u zasnivanju obveznog odnosa postupaju u skladu sa svojim statutom, društvenim ugovorom, odnosno pravilima“ [2]. Obzirom da visoka učilišta kojima je osnivač Republika Hrvatska podliježu čitavom nizu propisa vezanih za financijsko poslovanje, velika većina obveznih odnosa u koje stupaju su strogo formalna te zahtijevaju pisani oblik čak i kad isti nije propisan zakonom. Tako sklapaju čitav niz ugovora o kupoprodaji, ugovora o djelu te ostalih neimenovanih ugovora koji su potrebni radi ostvarenja društveno korisnog djelovanja visokih učilišta radi kojih su osnovana.

3. Ugovor o školovanju

Najvažniji obvezni odnos u koji stupaju ustanove visokog obrazovanja je odnos sa studentima. Ustanove visokog obrazovanja, u pravilu, sa studentima, prilikom upisa na visoko učilište sklapaju ugovor kojim reguliraju međusobna prava i obveze tijekom studija[3][4][5].

Obzirom da se radi o ugovoru koji je vezan za redovito poslovanje visokih učilišta te je usklađen s općim aktima visokih učilišta, druga strana ne može pregovarati, niti utjecati na pojedine odredbe tog ugovora. Dakle, ovdje se radi o sklapanju ugovora pristupanjem (adhezijom).

Prema Klarić i Vedriš [6] adhezijsko sklapanje ugovora nastaje „prihvatanjem od jednog ugovaratelja već unaprijed utvrđenih i objavljenih poslovnih uvjeta drugog ugovaratelja (ponuditelja). I u adhezijskom sklapanju ugovora nastaje ugovor prihvatom ponude, samo se u tom slučaju ponuda ne dostavlja svakome pojedinom ugovaratelju, nego je upućena neodređenom broju osoba. Ponuditelj koji u svom redovnom poslovanju sklapa svakodnevno velik broj po sadržaju potpuno identičnih ugovora, izrađuje unaprijed svoje poslovne uvjete pod kojima nudi sklapanje ugovora“.

Zakon o obveznim odnosima takve uvjete naziva općim uvjetima ugovora koje jedna ugovorna strana prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, a mogu biti dio ugovora ili se na njih u ugovoru pozivati.

Iako Zakon dozvoljava posebne pogodbe te im daje prednost pred općim uvjetima, u pravilu će opći uvjeti biti isti za sve studente, osim ako je zakonom ili drugim aktom koji je po pravnoj snazi iznad općih akata visokog učilišta propisano drugačije.

Kako je samim ugovorom, zbog preglednosti, nemoguće utvrditi sva prava i obveze između visokih učilišta i njihovih studenata, isti, u pravilu, upućuju na druge akte visokih učilišta.

Ono što takvi ugovori uobičajeno sadržavaju su obveza plaćanja školarine te njena visina i način plaćanja, osim u situacijama i pod uvjetima u kojima se troškovi studiranja podmiruju (subvencioniraju) iz sredstava državnog proračuna.

Bitan sadržaj navedenog ugovora je i rok u kojem je školarinu potrebno platiti.

Pojedina visoka učilišta zahtijevaju plaćanje punog iznosa školarine prilikom samog upisa prve ili viših godina dok neka omogućavaju plaćanje u više obroka.

Kada je obveza plaćanja školarine vezana uz rok, ispunjenje obveze u roku je toliko bitan sastojak ugovora da neispunjenjem obveze student gubi neka ili sva prava koja bi imao da je obvezu izvršio na vrijeme, ali ne dolazi do raskida ugovora ex lege, nego se studentu omogućava naknadno plaćanje duga te, potom, vraćanje svih ili većine studentskih prava.

4. Neplaćanje školarine

Student koji ima interes da se sklopljeni ugovor u potpunosti ispuni, odnosno da upisani studij završi i stekne kvalifikaciju predviđenu studijskim programom, nastoji svoje obveze iz ugovora izvršavati na ugovoreni način. Problem nastaje kod studenata koji zbog određenih subjektivnih ili objektivnih okolnosti nisu bili u mogućnosti školarinu platiti u ugovorenom roku, a pogotovo kod studenata koji su izgubili interes za završetkom studija ili dugoročno nisu u mogućnosti nastaviti ili završiti započeti studij.

Studentima, koji zbog određenih subjektivnih ili objektivnih okolnosti nisu bili u mogućnosti školarinu platiti u ugovorenom roku, ali žele studij nastaviti, odnosno

žele da ugovorni odnos ostane na snazi, a nisu spremni svoju obvezu ispuniti na vrijeme, može se ostaviti naknadni primjeren rok za ispunjenje ili omogućiti obročna otplata duga kako bi ugovor ostao na snazi.

Situacija je, ipak, drugačija za studente koji su izgubili interes za završetkom studija ili dugoročno nisu u mogućnosti nastaviti ili završiti započeti studij. Strana kojoj nije u interesu da ugovor ostane na snazi može takav ugovor raskinuti sukladno općim pravilima koja vrijede za raskid ugovora. Inzistiranje na načelu pacta sunt servanta moglo bi se smatrati nepoštenim prema onoj strani kojoj nije u interesu održati ugovor na snazi. Druga strana bi u ovom slučaju imala pravo na naknadu štete [7].

Postavlja se pitanje kakvu štetu može pretrpjeti druga strana zbog raskida ovog ugovora. „Visoka učilišta koja se financiraju iz sredstava državnog proračuna odgovaraju za zakonito, namjensko i svrhovito korištenje proračunskih sredstava“ [8] te su dužna poduzeti sve mjere kako bi svoja potraživanja naplatila. U slučaju povrede Zakona o fiskalnoj odgovornosti, čelnik tijela dužan je staviti na raspolaganje svoj mandat tijelu koje ga je izabralo. Kako bi to izbjegao, mora pokrenuti postupak prisilne naplate potraživanja, koja u ovom slučaju podrazumijeva ovršni postupak protiv osobe koja nije platila dugovanje za školarinu. Neovisno o činjenici da student nije „konzumirao“ svoja prava kao student, odnosno, nije dolazio na predavanja niti polagao ispite, upisom akademske godine je preuzeo obvezu plaćanja školarine te je obvezu dužan i podmiriti.

Budući da su visoka učilišta svoju uslugu ponudila u skladu s potpisanim ugovorom, u određenom roku, na određeni način i na određenom mjestu, može se smatrati da je student pao u zakašnjenje. Takva obveza se možda čini protivnom načelu savjesnosti i poštenja, budući da vjerovnik u ovom slučaju plaća uslugu koju uopće nije koristio ili ju nije koristio u cijelosti te bi druga strana prema općim pravilima obveznog prava mogla dug otpustiti, međutim, takvo postupanje bi bilo protivno obvezama iz Zakona o fiskalnoj odgovornosti, a *lex specialis derogat legi generali*.

Ipak, studentima koji su nakon upisa, ali prije početka akademske godine zatražili raskid ugovora, obveza se može smanjiti ili otpustiti budući da visoko učilište nije niti započelo s ispunjavanjem svoje obveze.

5. Zaključak

Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj u svojem djelovanju i radu dužna su poštivati pravni poredak Republike Hrvatske. Iako se ponekad u praksi strogo provođenje nekih propisa može činiti nepoštenim prema osobama kojima takvo postupanje može štetiti, u nekim slučajevima je interes države iznad interesa pojedinca. Tako i u slučaju neplaćanja školarina, visoka učilišta su dužna poduzeti sve mjere kako bi svoja potraživanja naplatila.

Iako, ako bi se provela analiza o tome kolika je naplativost neplaćenih školarina putem postupka prisilne naplate, rezultati bi vjerojatno pokazali da je ista vrlo mala, dok je nezadovoljstvo među studentima zbog takvog postupanja vrlo veliko.

Postoje naznake da je navedeni problem prepoznat na višoj razini i da će se uskoro uvažiti specifičnosti sustava visokog obrazovanja te omogućiti visokim učilištima i studentima više fleksibilnosti u rješavanju tih problema.

6. Literatura

- [1] Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15) čl. 47.
- [2] Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15) čl.13
- [3] Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku str.19, *dostupno na:* <http://www.unios.hr/uploads/50PRAVILNIK%20O%20STUDIJIMA%20I%20STUDIRANJU-srpanj%2015%20lek.pdf> , *Pristup:* 29-05-2016
- [4] Pravilnik o studiranju str.13, *dostupno na:* <http://www.vus.hr/wp-content/uploads/2014/03/Pravilnik-o-studiranju-VUS.pdf>, *Pristup:* 29-05-2016
- [5] Pravilnik o studiranju Visoke škole za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici str.5, *dostupno na:* <http://www.vsmi.hr/images/stories/Dokumenti/Pravilnik%20o%20studiranju.pdf> , *Pristup:* 29-05-2016
- [6] Klarić, P. & Vedriš, M. (2012) *Građansko pravo*, Narodne novine d.d., 978-953-234-170-6, Zagreb
- [7] Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15) čl. 368
- [8] Zakon o fiskalnoj odgovornosti (NN 139/2010, 19/2014) čl. 1.

Photo 042. Miracle / Čudo